

Deveti maj

Nikakor ni slučaj, da se naše množice v zadnjih dneh tako često zbirajo, da tako često proslavljajo in manifestirajo, ampak je to živ dokaz, kako tesno in kako nerazdružljivo so povezani vsi dogodki iz preteklosti in sedanjosti z ljudskimi množicami in kako neodpušljivo bi

dovolo uničenje in razbijanje, so zaplapolali pred letom dni prapori svobode in ves svet se je zbil v en sam krik, krik radosti, krik zmagoslavja, tisočkrat mučenega in pobijanega človeštva. Leto dni je od tega, leto dni, odkar so trde pesti demokratičnega sveta spustile orožje iz rok,

Organizatorja zmage demokratičnih množic nad fašizmom generalisim Stalin in maršal Tito.

se ždelo vsakemu izmed naših ljudi, če bi pozabil praznovati enega izmed velikih dni slovenskega naroda ali delovnega ljudstva sploh. Zdi se, da hoče preprosto človek, da hočeta naš delavec in kmet ob takih velikih praznikih povedati vsemu svetu, kako se z dneva v dan jača naš delovnega ljudstva in kako nenehoma bedi naš človek nad vsem tem, kar si je moral ljudstvo s težkimi žrtvami in s krojo priboriti.

In eden takih velikih praznikov naših množic je tudi 9. maj, dan, ko je v letu 1945 borba demokratičnih množic pod vodstvom velikih zaveznikov dokončno zrušila v Hitlerjevi Nemčiji zasidrani svet vojnega hujšaka, nasilja, morij in ubojev. Se od ognja in dima opaljena lica junakov borcev Rdeče armade, Jugoslovanske armade in zavezniških vojsk, v ošinih blesk radostnega smeha, v oči stotisočev, ne, milijonov, ki so bili še včeraj polni groze, vajeni gledati, kako bratu sekajo živo telo fašističnih nasilnikov, kako vpricho hčerke obešajo mater, kako sinu ubijajo očeta, kako pred bratom posiljujejo sestro, v teh očeh je zasijal pred letom dni nov ogenj veselja in radosti. Nad požganimi domovi in razrušenimi naselji, kjer je do včeraj gospo-

prijele za plug, kramp in lopato, prijele za delo, da popravijo to, kar je svet nasilja uničil in razbil.

In med temi milijoni tisočkrat srečnih ljudi, ki so bili pripravljeni pozabiti na vse trpljenje in na vse žrtve in začeli graditi svojo osvobodeno domovino, je bilo tudi primorsko ljudstvo. Če je 9. maja praznoval ves svet zmago štiri-pelletne borbe, potem je primorsko ljudstvo ta dan praznovalo praznik zmage nad četrt stoletja trajajoče borbe proti fašističnemu nasilniku.

Leto dni je od tega. Toda v tem letu je moral biti primorski človek eden najzvestejših zaveznikov demokratičnega sveta, priča temu, da so mu razkosali zemljo, da so mu vzeli oblast iz rok na zapadnem kosu njegovega sveta, še več, v tem letu je ta preizkušeni primorski človek bil priča, ko so padli ljudje iz njegovih vrst pod streli fašističnih provokatorjev, katerim daje anglo-ameriška okupacijska uprava polno zaščito. V tem letu pa je doživel tudi to, da skušajo nekateri še barantati z njegovo zemljo, barantati z njegovi mi žrtvami in s tako nesebično žrtvovano krojo.

In pečat tega je imelo praznovanje 9. maja na Primorskem. Pa bodi-

PO ENOLETNI BORBI ZA PRIKLJUČITEV JULIJSKE KRAJINE K JUGOSLAVIJI NAŠE LJUDSTVO DOBRO VE, KDO JE NJEGOV PRIJATELJ IN KDO NJEGOV SOVRAŽNIK

Primorska je svečano proslavila obletnico proglatitve vlade Ljudske republike Slovenije

Dne 5. maja je vsa Primorska praznovala obletnico imenovanja prve slovenske ljudske vlade. Ne samo Ajdovščina, kjer se je zbralo okrog 15.000 ljudi, da proslavi obletnico tega velikega trenutka za slovenski narod, ampak po vseh vaseh na Primorskem so ta dan slovesno praznovali. V samem koperskem okraju so množice priredile manifestacijska zborovanja v Kopru, v Izolji, Piranu, Siccioh, Krogu, Novi vasi, Šmarjah, Marežgah in Rižani, kjer je nekaj tisoč ljudi spregovorilo o tem, kar je čutil slednji na Primorskem, da mora ta že pred letom imenovana ljudska vlada Slovenije postati tudi naša vlada. V Šmarjah so se zbrali prebivalci iz Puč, Koštabone, Pomjan in Gažon. Znana partizanska vas, katero so fašisti do tal požgali, je ta dan ponovno povedala, kakor je povedala že zavezniški mednarodni komisiji, ko se je ustavila, da je vse svoje žrtve in vse svoje napore dala za to, da postane enkrat svobodna, v pravi domovini Jugoslaviji.

Najbolj svečano pa so proslavili peti maj na Primorskem Ajdovci. Ze v prvih jutranjih urah so se začele zgrinjati v Ajdovščino množice vi-

si, da je človek prisluhnil klicu manifestantov na Tolminskem, na Grgarskem, na Idrijskem, po Vipavski dolini ali po Istri, po Pivki ali po Brkinih, povsod je odmeval en sam klic primorskega človeka: »Za nas pomeni zmago priključitev Julijske krajine k Jugoslaviji. V teh dneh, ko je prav usoda Primorske pred vestjo sveta, so stotisoči primorskega ljudstva ponovno povedali to, kar je vsakomur na svetu že znano, povedali so svojo pravico.

9. maja je primorsko ljudstvo ponovno manifestiralo svojo neizprosno voljo, da tudi ono nadaljuje narodno-osvobodilni boj do popolne zmage ljudstva, da tudi ono zajame svojo zemljo, da ne bo dovolilo, da bi z njo barantali vsi tisti, ki jim morda ni všeč, da je sploh do 9. maja prišlo in ki bi radi znova napisali primorski zemlji kravo bodočnost, kakršno ji napovedujejo tržaški kričarji s pobijanjem in šovinističnim razganjanjem naših ljudi. 9. maj pomeni na Primorskem klic: »Dovolj, dovolj je eno leto čakanja, dovolj je četrt stoletja krvavih dokazovanj, mi hočemo pravico, mi terjamo samo svoje!«

Boris Kidrič
Predsednik prve narodne vlade LR Slovenije.

pavskega ljudstva, med katerimi so vzbujali pozornost pred vsem stari partizani, kurirke in kurirji in skupine mladenk v narodnih nošah, ki so prišle z Gojačevega in Brij. V prisotnosti zastopnikov Pokrajinskega narodno osvobodilnega odbora, Glavnega odbora Komunistične partije Julijske krajine, zastopnikov mesta Trsta, Pokrajinskega poverjenišva in delegatov iz vseh okrajev Vzhodno primorskega okrožja je bila v dvorani, v kateri je Slovenski narodno-osvobodilni svet pred letom dni izbral prvo vlado Slovenije, odkrita v spomin tega velikega dne za slovenski narod spominska plošča.

Ploščo je odkril predsednik Mestnega narodnoosvobodilnega odbora, ajdovski aktivist in partizan tovariš Štekar, združeni pevski zbori pa so ob tej priliki zapeli Zdravljico.

Medtem, ko so v dvorani odkrili ploščo, se je zbrala na trgu 15.000 glava množica ljudi. Gostje, ki so prisostvovali odkritju spominske plošče, so v spremstvu združenih pevskih zborov odšli na slavnostno okrašeno tribuno, kjer je množici spregovoril v imenu primorskega ljudstva tovariš Slavko Benevol, ki je naglasil, da praznujemo Primorci prvo obletnico imenovanja slovenske narodne vlade še ne popolnoma svobodni, pa zato v trdnem prepričanju in zavesti, da je ta vlada po naši zavesti in našem občutku že naša in da mora v naj-

krajšem času s priključitvijo celotne Julijske krajine k Jugoslaviji dokončno postati tudi naša vlada.

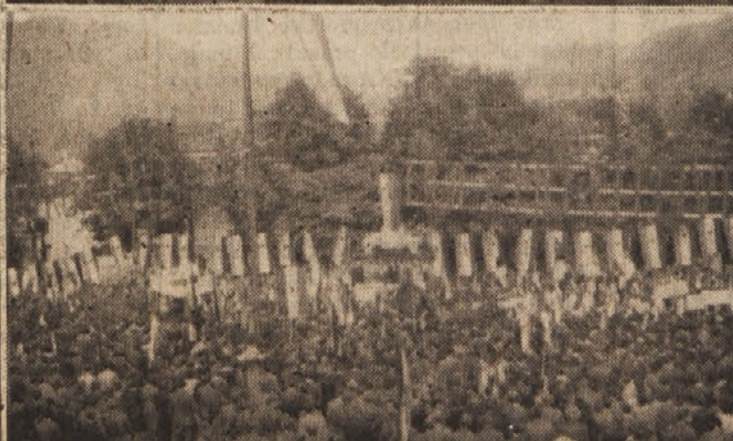
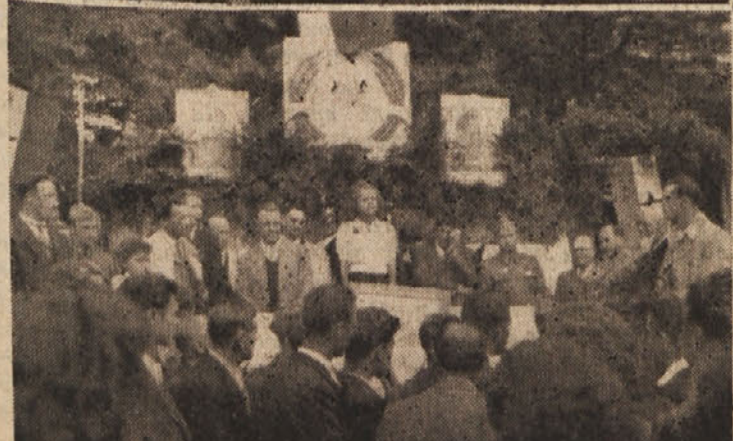
Nato je spregovoril tajnik Pokrajinskega poverjenišva tovariš France Perovšek, ki je med drugim dejal:

»Ko govorim o velikem pomenu ustanovitve prve slovenske vlade, ko danes praznujemo obletnico tega dogodka, vemo, da smo do prve ljudske vlade prišli potom borbe, dala nam jo je namreč naša narodnoosvobodilna borba, naša Osvobodilna fronta, skovalo si jo je primorsko ljudstvo samo v borbi skupno z ostalimi narodi Jugoslavije. Nekaj dni potem, ko je slavna Jugoslovanska armada s pomočjo primorskih patriotov osvobodila Trst, se je prav na primorskih tleh ustanovila slovenska vlada. Naše množice so prišle iz vseh krajev Primorske, iz Krasa, Istre, Tolmina in iz drugih krajev, in zavpile vsemu narodu, zavpile Ljubljani, ki ni bila še svobodna, da ima slovenski narod svojo vlado.

Ko danes proslavljamo obletnico obstoja naše ljudske vlade, ko mislimo na to vlado, ki se je osnovala tukaj, mislimo, da mora ta vlada čimprej postati naša in kaj pomeni to. To pomeni, da moramo biti priključeni k Jugoslaviji. Priključitev Julijske krajine k Jugoslaviji zahtevajo vsi naši narodi nemudoma. Eno leto je minilo, odkar se ljudstvo Julijske krajine s Trstom bori za priključitev k Jugoslaviji. V tem letu se je pri nas mnogo dogodilo. V tej enoletni borbi je primorsko ljudstvo mnogo spoznalo. Danes smo bolj močni kot kdajkoli prej. V Trstu je 1. maja kljub vsem oviram tamošnjih oblasti nad 200.000 ljudi izrazilo svojo voljo, da hočejo priključitev Julijske krajine s Trstom in Gorico k Jugoslaviji, da hoče junaško delovno ljudstvo Trsta živeti v Jugoslaviji.

Takšni smo po enoletni borbi za priključitev Julijske krajine k Jugoslaviji. Po tej enoletni borbi naše ljudstvo dobro ve, kdo je njegov prijatelj in kdo je njegov sovražnik. Zaradi tega se srčno bori proti reakciji, proti silam v svetu, ki hočejo preprečiti, da bi Julijska krajina s Trstom bila priključena k Jugoslaviji. Spričo tega pa se naše ljudstvo tudi zaveda, da je samo priključitev Julijske krajine s Trstom k Jugoslaviji zmaga ljudstva, da pa je vsaka

Nadaljevanje na 2. strani.

15.000 ljudi je 5. maja v Ajdovščini manifestiralo, da mora takoj postati vlada LRS tudi naša vlada

Nadaljevanje s 1. strani.

druga rešitev zmaga fašizma. Po tej enoletni borbi ljudstvo Julijske krajine dobro ve, da bo svojo zemljo s Trstom vred samo priključilo k Jugoslaviji. Tovariš predsednik Mestnega narodnoosvobodilnega odbora pri odkritju spominske plošče ni slučajno zaključil: »Naj živi naš zaščitnik generalisim Stalin!« Ta parola nam namreč pove, kdo je naš največji prijatelj, da je naš največji prijatelj Sovjetska zveza.

Nadalje je tovariš Perovšek govoril, da je Primorska spoznala v tem letu v celoti, kdo je Komunistična partija, ki je s svojim odločilnim in požrtvovalnim delom edinstven voditelj ljudskih množic. Za tem je spregovoril tovariš Perovšek o tem, da je naše ljudstvo v tem letu dodobra spoznalo vlogo ljudske oblasti in Osvobodilne fronte ter med drugim dejal: »Ne bi bilo prav, če bi ob obletnici ustanovitve naše vlade ne spregovorili ničesar o naši ljudski oblasti. V nasprotju s cono A imamo pri nas ljudsko oblast, imamo Krajevne odbore, imamo Okrajne odbore, imamo skupščine in moramo reči, da je v enem letu naša oblast mnogo napravila, da je naše ljudstvo mnogo napravilo. Večkrat pa vidimo v naši ljudski oblasti tudi pomanjkljivosti in kdaj ter kje naj kritično pogledamo na delo naše oblasti, če ne danes, ko praznujemo obletnico ustanovitve ljudske vlade. Kaj so naši krajevni odbori, naši okrajni odbori, okrajne skupščine, če niso to rezultat naše težke narodnoosvobodilne borbe. Če je naša ljudska oblast rezultat naše borbe, če nam jo je dala naša Osvobodilna fronta, moramo napraviti jasen zaključek, da je ljudska oblast instrument Osvobodilne fronte, instrument našega ljudstva. Povsod tam, kjer odbori oblasti in odbori Osvobodilne fronte pozabljajo na to osnovno resnico, tam se dogajajo napake. Če je pa temu tako, se mora torej vsak predstavnik naše ljudske oblasti v prvi vrsti zavedati, da je aktivist Osvobodilne fronte in da ga je ljudstvo kot takega izvolilo.

Prav zaradi tega moramo ob tej proslavi podati svečano obljubo naši slovenski vladni, vsem jugoslovanskim narodom in maršalu Titu, da bomo imeli pri nas take osvobodilne odbore, kot so v Jugoslaviji, da bomo imeli pri nas utrjene odbore Osvobodilne fronte. Ne samo, da ustvarimo take odbore, ustvariti moramo tudi tak delovni polet naših množic kot ga imajo narodi Jugoslavije, ker je prav tak delovni polet najpomembnejši dokaz ljubezni do Jugoslavije, do našega Tita in ljudske oblasti sploh. Če pogledamo torej naše naloge, vidimo, da moramo vzporedno v borbi za priključitev utrjevati naše odbore in obnavljati naše porušene domove.

Govorili smo o ljudski oblasti in o Osvobodilni fronti. Če smo ugotovili, da so odbori oblasti instrument Osvobodilne fronte, potem moramo sedaj na pot utrjevanja odborov Osvobodilne fronte iti z geslom: »Kdor je izven članstva OF, je sovražnik naše ljudske oblasti, je sovražnik Jugoslavije.« Zato bomo vzporedno z borbo proti tuji reakciji poostriili boj proti domači reakciji, boj proti tistim, ki govore, da ni treba udarniškega dela, boj proti reakciji Margottijevega tipa, ki blati Jugoslavijo in jugoslovansko ustavo.

Tisti, ki danes nergajo, ko je treba še prenašati te ali one ekonomske težave, da je že konec vojne, tisti naj vedo, da narodnoosvobodilni boj pri nas še traja. Teh je sicer zelo malo, toda to so prav tisti, ki v dobi narodnoosvobodilne borbe tudi niso prav nič žrtvovali. Ti ljudje niso na strani ljudstva, niti ne mislijo na žrtve, ki jih je primorsko ljudstvo dalo za svojo osvoboditev.

Prav tako si moramo biti na jasnem tudi o tem, da borba ljudstva Julijske krajine ne bi bila tako učinkovita, če ne bi bilo v Trstu najbolj organiziranega in najbolj vdanega italijanskega delovnega ljudstva, ki se z nami ramo ob ramo bori. Zato je naša naloga, utrjevanje bratstva med slovenskimi in italijanskimi množicami.

Izvajanja tovariša Perovška so množice pozdravile z viharim vzklikanjem prvi ljudski vladni, Osvobodilni fronti, Komunistični partiji in našim voditeljem.

V imenu Jugoslovanske armade je spregovoril major Črnugelj Franc. Poudaril je, da si je naše ljudstvo zgradilo dve veliki stvari: Svojo legendarno jugoslovansko armado in svojo ljudsko oblast. Ko danes praznuje ljudstvo mejnik v izgradnji ljudske oblasti, se tega velikega trenutka v celoti raduje tudi ljudska armada, tista armada, ki daje našim množicam polno jamstvo, da bo znala v vsakem trenutku zaščititi interese ljudstva. Armada, ki je zrasla iz upora ljudskih množic, ki jo je oblikovala ljudska borba, ta armada ne more pozabiti, zakaj je zrasla, ampak se dobro zaveda, da gledajo ljudske množice v njej zaščitnico vseh pridobitev narodnoosvobodilne borbe.

Po govorih zastopnikov oblasti in vojske so pevski zbori zapeli pesmi, posamezniki in skupine pa so nastopili z recitacijami. Pred vsem prisrčno je recitirala ajdovska pionirka pesem: »Mala pionirka«. Končno je bila prebrana tudi pozdravna brzojavka predsedniku vlade tovarišu Borisu Kidriču. Nadalje so bile poslone pozdravne brzojavke tudi maršalu Titu, podpredsedniku zvezne vlade Edvardu Kardelju in predsedniku Pokrajinskega narodnoosvobodilnega odbora v Trstu tov. Bevku.

Po zborovanju se je razvil veličasten sprevod, na čelu katerega so nosili sliko predsednika vlade LRS, tov. Borisa Kidriča, številne slovenske, jugoslovanske in delavske zastave ter transparente. Sprevod se je med vzklikanjem in igranjem dveh godb pomikal po okrašenih Ajdovščini ter se vrnil na trg, kjer je skupina mladih fizikulturnikov zaplesala Titovo kolo.

Tako je Ajdovščina svečano proslavila prvo obletnico imenovanja prve slovenske vlade v globokem prepričanju, da ni več daleč dan, ko bo Primorska priključena k svoji matični deželi ljudski republiki Sloveniji.

★

Ob obletnici sestave prve slovenske vlade je primorska mladina nesla s štafeto pozdrave ljudski vladni Slovenije

Dne 5. maja 1945 je bila v Ajdovščini imenovana prva slovenska vlada. Primorska mladina je sklenila obletnico tega dogodka proslaviti s pozdravno štafeto. Na treh skrajnih točkah cone B Julijske krajine je bilo izhodišče izmenskega teka. V Grgarju se je štafeta začela v soboto ob 9.15 dopoldne, v Tolmini isti dan ob 11.15 in v Kopru v soboto opoldne.

Štafeti iz Grgarja in Tolmina sta se združili opoldne v Želinu. Še isti dan ob 7. uri so tekači prišli v Postojno, v nedeljo jutraj ob 7. uri pa se je štafetni tek nadaljeval proti Ljubljani. Udeleženci so se menjavali vsakih 500 metrov.

Točno po predvidenem času, to je ob 11. uri dopoldne, je prispela v Ljubljano štafeta mladincev in mladink, ki je prinesla pozdrave prebivalstva Julijske krajine vladni Ljudske republike Slovenije ob priliki njene prve obletnice.

Prebivalstvo Ljubljane je na ulicah prisrčno pozdravljalo tekače ter

manifestiralo za priključitev Trsta in Julijske krajine k novi Jugoslaviji. V poslednjem delu štafete so tekli en mladinec in dve mladinki, ki so pred vladno palačo predali v lepo izdelanih tokih pozdravne resolucije podpredsedniku vlade Ljudske republike Slovenije dr. Marjanu Breclju, nakar je mladinec v svojem nagovoru poudaril voljo prebivalstva Julijske krajine, da hoče živeti tudi v miru skupno s svojimi brati v Sloveniji in FLRJ, kakor je bilo z njimi za časa borbe. Pozdravi, ki jih pri naša štafeta, naj bodo vidna manifestacija volje slovenskega naroda Julijske krajine.

Podpredsednik vlade dr. Breclj se je zahvalil mladincem za manifestacijo prebivalstva cone B Julijske krajine za združitev z osvobo-

jenimi brati ter naglasil obenem voljo vlade Ljudske republike Slovenije ter vlade FLRJ, storiti vse za dokončno osvoboditev Julijske krajine, zaključiti delo, ki ga je z orožjem izvršila Jugoslovanska armada, ter izpolniti želje, za katero so tisoč borcev dali svoje življenje. Zaprošil je mladince, naj sporoče vsem prebivalcem cone B najprisrčnejšo zahvalo vlade Ljudske republike Slovenije.

Tovariš dr. Breclj je pozval nato okoli 100 udeležencev štafete v prostore vladne palače, kjer so jih pozdravili predsednica Kontrolne komisije pri Predsedstvu vlade LR Slovenije tovarišica Vida Tomšičeva, minister za finance Zoran Polič in drugi. Primorska mladina je ostala v Ljubljani do večera, nakar so se s kamioni vrnili na svoje domove.

PRAZNOVANJE PRVEGA MAJA IN DEVETEGA MAJA NA PRIMORSKEM POMENI EN SAM BORBEN KLIC, KLIC PO POPOLNI ZMAGI ČETRT STOLETJA BOREČE SE PRIMORSKE ZA SVOJO SVOBODO

1. maj je Primorska praznovala ne le v Trstu in Gorici, kjer je bilo to praznovanje sicer najzanosnejše, ampak lahko rečemo v prav vsaki primorski vasi. Na predvečer tega velikega praznika so zagoreli po Primorskem množični kresovi in ob teh kresovih se je zgrnilo ljudstvo močno in silno in po vseh krajih na Primorskem prirejal edinstvene mitinge. Poleg okrajnih središč, kakor so Postojna, Ajdovščina, Idrija, Tolmin itd., kjer so se zbrale večje množice in se razvrstile po zborovanjih v manifestativne sprevode, so prav ta dan sicer bolj skromno, toda tem zavednejše praznovali naše vasi. V vasi Brje v ajdovskem okraju sta zbranimu prebivalstvu pod večer na prostem spregovorila domačina Kodrič Metoda in Turk Jože o pomenu prvega maja. Potem pa sta domači dekleti Pečenko Nada in Makovec Nada recitirali dve udarni pesmi in bili nagrajeni s ploskanjem in vzklikanjem navzočih, res prisrčno nagrajeni. Končno pa je kot v povzetek spregovoril še naš tovariš Makovec Tone, ki je naglasil, kakšno silno moč predstavljajo danes strujne množice delavcev in kmetov ter delovne inteligence, ki vedo, zakaj se bore in ki imajo na svoji strani veliko zaščitnico Sovjetsko zvezo. Delovne množice Julijske krajine pa imajo še posebej v svoji borbi zavest, da dokončujejo narodnoosvobodilni boj, da se bore za priključitev Primorske k Titovi Jugoslaviji. To zborovanje, ki se je vršilo v navidezno oddaljeni vasi, tam ob demarkacijski črti, je jasna priča dela in življenja naših ljudi.

Pa tudi vasi po bistriskem okraju so pokazale, da danes naš kmet s srcem praznuje ta praznik, da čuti, da mu ta dan mnogo pomeni in poleg tega je te ljudi spremljala ponosna zavest, da prvi maj naše delovno ljudstvo prvič svobodno praznuje. Najbolj prisrčno so prvi maj proslavile vasi Pasjak, Bitnja, Šapjane, Zarečje, Rupa, Novokračina in Tomlinje. V teh vaseh so si ljudje poleg govorov, v katerih so naznačili pomen prvega maja, sestavili tudi prisrčne borbene programe in v sprevodu prepevali partizanske pesmi in vzklikali prvemu maju, prazniku delovnega ljudstva. Prav posebno uspešno je proslava v Novokračinah in prebivalstvo je ponosno napisalo poročilo:

»Tudi naša vas je na svečan način proslavila naš delavski praznik prvi maj, prvi, katerega smo lahko proslavili nemoteno v popolni prostosti v svobodi, tako da smo lahko izrazili vsa naša čustva, ki so bila toliko let prisilno, brutalno in krvavo tlačena. Mi smo bili nad proslavo vznemirjeni, uspela je res veličastno. Bili smo vsi tako navdušeni in praznično razpoloženi. Na predvečer je naša mladina prižgala kresove na vseh gričih.«

Prav tako je primorsko ljudstvo veličastno proslavilo praznik 9. maja, praznik zmage. Na predvečer so zagoreli po Primorskem kresovi in po premočnih krajih, kakor so Ajdovščina in Vipava, so bile veličastne baklade, iznad praporov svobode in narodnostnih zastav, iznad svakob so se dvigali množični vzkliki: »Živela zmaga demokratičnega ljudstva, živel 9. maj, živila Sovjetska zveza, naj odkritostnejši prijatelj delovnega ljudstva vsega sveta, živel 9. maj, dan svobode delovnega ljudstva.« Manifestantom v Vipavi je na predvečer 9. maja spregovoril tov. Jože Primožič, ki je med drugim naglasil kako važnega pomena je bila v borbi delovnega ljudstva za svobodo trdna povezanost delavca, kmeta in delov-

ne inteligence in naglasil, kako so se delovne množice v narodnoosvobodilni borbi oborožile s silnim revolucionarnim zanosom, ki ga vnaša v njihove vrste delavstvo, delavstvo kakršno danes nije neizprosno boj za ljudske koristi tudi v Trstu.

9. maja so se vršile veličastne proslave na Vipavskem, v Ajdovščini, v St. Vidu pri Vipavi, v Sempasu, kjer so ljudski govorniki naglašali pred vsem dejstvo, da pomeni 9. maj našemu človeku dan, ob katerem si moramo pridobiti novih borbenih sil, novega borbenega ognja prav v spoznanju, da obstoja 9. maj 1945, da obstoja tisti dan, ko so delovne množice vsega sveta zmagale nad dosedaj najbrutalnejšim nasprotnikom delovnega ljudstva Mussolinijevim in Hitlerjevim fašizmom. Ta dan je

naše ljudstvo na množičnih zborovanjih, katerih se je udeležilo po dva tri tisoč ljudi, podalo svojo neomajno obljubo tovarišu Edvardu Kardelju, da bo vodilo narodnoosvobodilni boj do popolne zmage ljudstva in naslovilo neštete resolucije tovarišu Edvardu Kardelju, v katerih izraža polno zaupanje v to, da pri današnji preizkušnji demokratičnega sveta glede vprašanja Julijske krajine ne bodo veliki zavezniki pustili, da bi bila sramotno gažena čustva primorskega ljudstva, da bi bile izdane obljube atlantske listine, da bi bil najzvestejši zaveznik, kot je Jugoslavija in njeni narodi, osleparjen za svojo lastno zemljo v prid večeršnjega fašističnega zavojevalca — današnje pohlepno imperialistične Italije.

Proslava obletnice osvoboditve St. Petra

Na predvečer praznovanja so zagoreli po hribih veliki kresovi in mladina iz St. Petra in okoliških vasi je priredila slavnostno akademijo. Otvoritveni govor je imel tov. Milan, v katerem je orisal sedanji politični položaj na Primorskem. Govoril je o trpljenju in o borbah našega ljudstva, o naši veri v boljšo bodočnost v Titovi Jugoslaviji. Nato so mladinske skupine iz St. Petra, Hraštja, Petelinj, Rodohove vasi, Trnja in Palčja podale razne tekovalne točke in deklaracije. Posebno je ugajala »Le-pa Vida«. Med točkami je igrala domača godba partizanske pesmi.

27. aprila, to je na obletnico osvoboditve St. Petra se je zbralo na glavnem trgu okrog 3000 ljudi iz vseh okoliških vasi in iz St. Petra samega. Prišli so v dolgih procesijah z zastavami na čelu, nekateri na vozih, vsi s prazničnim razpoloženjem. Udeležila se je mladina vseh šol in učiteljsko ter vse organizacije. Z glavnega trga se je razvil močilen sprevod proti postaji med vzkliki in petjem partizanskih pesmi in se je nato vrnil pred hišo krajevnega NOO. Na proslavi poslopja je bilo razsvetljeno ime Tito in nad tem, med slovensko in jugoslovansko zastavo, peterokraka zvezda in črki OF. Ti dve črki, ki se sedaj zmagovito blestita kot emblema naše svobode, so leta 1944 pisali nemški rakoplovi na naše nebo, želeli nam smrti. Po oknih, po balkonih, po mlajih so vihrale naše lepe trobojnice. Domača godba je igrala veselo koračnice in zvonovi šentpeterske cerkve so slovesno pritkavali. Tajnik OF odbora je pozdravil navzoče, tov. Marjan pa je v dolgem govoru opisal postanek, pot in delo, trud in sad Osvobodilne fronte, njene žrtve in njeno sijajno zmago. Ob osvoboditvi St. Petra so partizani s svojim hitrim pohodom presenetili Nemce, da niso mogli izvršiti umika po svojih strateških načrtih, to je, pognati v zrak podminirane ceste, mostove in železnice. Od Palčja in od Sv. Primoža so pele partizanske strojnice in grmeli po cestah težki tanki, ko so Nemci v divji naglici in zmešani bežali na desno in levo, ne vedoč kam prav za prav kreniti. Raz okoli so v vsaki hiši zaplapolale naše zastave in v marsikaterem očesu se je zalesketala smehljajoča solza veselja. Zdelo se nam je, da je Velika noč.

Govoril je tudi tovariš v imenu vojske. Natančno je očrtal položaje okupatorjevih sil in partizanskih posadk v zadnjih dneh pred osvoboditvijo. Težke in krvave žrtve so partizani doprinesli za osvoboditev Trsta. Tudi tov. Milan je v svojem govoru podčrtal, da bo delo OF dokončano z dosegom priključitve cele Primorske k Titovi Jugoslaviji.

Pri proslavi je sodeloval mešan pevski zbor delavcev SIKLE. Manifestacija je zaključila skupno zapeta himna »Hej Slovani«.

Zvečer je proslavilo obletnico osvoboditve prosvetno društvo »Pivka« s prireditvijo partizanske žlaigre »Rojstvo v nevihti«. Vsi igralci so izborni igrali in vsi prizori so bili zelo dobro inscenirani pod spretnim in požrtvovalnim vodstvom tov. Znidaršičeve. Mojskiško so igralci podajali razne tipe, ki so resnično živeli v času OF, ob izdajalca, sredinca, dobičkarja, sebičnega do značajnih, rodoljubnih partizanov, ki se niso plašili najtežjih žrtve. Izvrsten je bil globoko občuten monolog Mirčiča in na višku je bila uloga Krima. Igralci so želi veliko priznanje.

Tudi pri večerni prireditvi je bila udeležba polnoštevila. Tako je proslavil St. Peter obletnico osvoboditve naše zemlje. Kalan Ludovika.

V TRSTU SMO SE SPOZNALI

Kruta so dejstva in kruta je resnica, ki jo mora naše ljudstvo v teh dneh ugotavljati. In ta resnica je, da stoji na čelu vsega krvavega rovarjenja proti ljudskim pravicam v Trstu fašisti, ki pa imajo pri svojem zločinskem delu polno podporo tamošnje policije. Ljudske vrste so morale biti spet priča nove žrtve zločinstva CLN-ovih band, umora tov. Ravnikarja. Poleg tega krvavega zločina so posamezne skupine italijanskih šovinistov, ki nosijo okrog vratu italijansko trikoloro, izvršile celo vrsto zločinov, ki naše ljudstvo kruto spominjajo na začetke uvojanja Mussolinijevega fašizma pri nas.

Prvega maja so fašistični kričarji začeli vpiti nad sprevodom mladink, ki je korakal preko trga delta Borsa in vzklikati fašističnim mladinskim organizacijam: »Viva le piccole italiane, viva l'avanguardia!« Medtem je neki izzivalec skočil med naše mladinke ter zagrabil tovarišico Milavec Jožico iz Postojne za lase in ji pljunil v usta.

Prav tako so napadli fašistični izzivati skupino pionirjev iz Postojne, Bukovja in Studenega, ko se je vra-

čala od fizikulturnega nastopa, na prehodu iz ulice Batisti v ulico Carducci. V italijanske trikolore zavili fašisti so obkolili avto ter začeli pljuvati otrokom v obraz, jim metali kamenje in jim žugati. Otroci so sicer začeli jokati, toda pobesneli zločinci precej časa niso pustili avtomobila naprej.

Ta dva dogodka sta samo dva majhna odlomka iz vsega tistega, kar so fašisti prvega maja v Trstu počeli. Tako smo na tržaških ulicah ponovno spoznali, da se pod zaščito Zavezniške vojaške uprave poraja v Trstu nov fašizem in zato je naše ljudstvo dvignilo svoj klic, da bodo v primeru, če oblast ničesar ne ukrene proti krvavim in podlim dejanjem fašističnih zločincev, protifašistične množice same strle pojave novega fašizma, ki si skuša utirati pot z noži in boksarji, z napadanjem na pojedine protifašiste, prav s tako silo in s tako odločnostjo, kakor so naše množice strle mehaniziran »nepremagljiv« stroj fašističnih zavojevalcev. K 46.000 žrtvam mora primorsko ljudstvo danes prštelevati nove žrtve, toda temu mora biti konec.

Mladinska štafeta je ponesla s Primorske pozdrave k obletnici imenovanja prve vlade LSR v Ljubljano.

Primorsko ljudstvo pošilja resolucije svojemu zastopniku Edvardu Kardelju

Zagovornik naših pravic in zahtev v svetu tov. Edvard Kardelj

V trenutku, ko se odloča naša usoda in ko svečano proslavljamo obletnico postavitve prve slovenske vlade, z zaupanjem gledamo na Vas, naš borbeni in iskreni zagovornik, prepričani, da so naše zahteve po priključitvi k FLRJ ne samo pravične ampak tudi svete. Ne popuščajte, kajti tudi mi ne bomo nikoli popuščali. Dovolj nam je fašizma, mi hočemo svobodno živeti in biti gospodarji na svoji zemlji. Povejte gospodom v Parizu, da mi nismo drobiž za barantanje, ampak narod, ki se je neizprosno boril za svojo svobodo in ki jo danes preveč ceni, da bi dovolil, da bi ga kdo zanjo opeharil.

Ne popuščajte, kakor vam zagotavljamo, da ne bomo tudi mi popuščali. Prebivalci iz Nove vasi, Sv. Petra, Krkavč in Padne.

★

Ob priliki proslave prve obletnice prve slovenske vlade, smo se zbrali 5. maja vsi volivci Ljudskega odbora iz Kroga, da bomo istočasno izrazili naše želje po priključitvi k FLRJ, in Vas naprošamo kot najbolj poštovnega zagovornika naših svetih pravic, da še nadalje vztrajate pri naših zahtevah, ki nam bodo zagotovile enkrat za vselej mirno sožitje z brati Jugoslovani. V teh dneh budno sledimo razvoju pogovorov v Parizu in vam stojimo v duhu ob strani, vedno pripravljeni na vse, kar bi od nas domovina zahtevala.

Prebivalci iz Kroga.

★

Danes, ob obletnici ustanovitve prve slovenske vlade, smo se zbrali na proslavi ljudje iz sledečih vasi Slovenske Istre: Rižana, Kubeč, Gradišče, Dol, Hrastovlje, Dekani, Sv. Anton, Skofja, Tinjan, Osp, Gabrovica, Loka-Bezovica, Cezarji in Pogbe, da vam povemo sledeče:

1. Mi vsi budno spremljamo potek priprav mirovne konference. V Vas, tovariš Kardelj, so uprte naše oči in misli, pa vam tudi tokrat izrekamo naše neomejeno zaupanje.
2. Kakor za časa borbe, tako tudi danes bomo napravili vse, da se naše upravičene zahteve po priključitvi k materi Jugoslaviji upoštevajo.
3. Ne moremo verjeti, da je mogoče zločin iz leta 1918. in da bi bile vse naše žrtve zaman.
4. Za nas obstaja le ena sama odločitev: svoboda in priključitev k Jugoslaviji!
5. Prosim, da tolažite to našo voljo in odločitev vsem demokratskim narodom in njihovim zastopnikom.

To so naše čestitke ljudski vladi Slovenije v trenutku, ko se kroji usoda naše izmučene zemlje, Slovenske Istre, obenem pa zahvala SZ, da tako dosledno vodi borbo za naše pravice.

Naj živi ljudska vlada Slovenije, živel naš voditelj Tito, živel Stalin! Živel tov. Kardelj, zastopnik naših težav!

Most Aver-Rižana, dne 5. maja 1946.

★

Člani sindikalnih podružnic, zbrani danes na sestanku, vam pošiljamo vdanostne pozdrave in vam izrekamo popolno zaupanje v pripravljenost, da boste branili koristi našega ljudstva, da bo pravično in v skladu našega naroda rešeno vprašanje naše Primorske, ki je pel in dajal let trpela največje ponižanje, zatiranje in preganjanje pod fašizmom in žrtvovala v štiriletni borbi svoje najboljše sinove za svobodo in s krevjo glasovala za priključitev k Titovi Jugoslaviji.

Z vero v emago naših pravičnih zahtev, za katero smo dali že tako visoko odkupnino, kličemo:

Naj živi Julijska krajina v FLRJ!
Naj živi naš genialni vodja maršal Tito!

Naj živi podpredsednik vlade FLRJ tovariš Kardelj!
Naj živi FLRJ!

»Franja«, spomenik nesebične požrtvovalnosti naših ljudi v času narodno-osvobodilne borbe

Dne 19. t. m. bo slovesno odprta v Novakih pri Cerknem partizanska bolnišnica »Franja« kot časten spomenik nesebične požrtvovalnosti naših ljudi v času narodno osvobodilne borbe. V skriti gorski globeli bodo spet oživele zapuščene barake, ki so nekdanj nudile nujno potrebno pomoč ranjenim branilcem naše domovine.

Marsikdo, ki je partizani po Primorskem se spominja zakonspirirane sanitetne postojanke v nedostopni grapi, kjer je bil deležen ljubeznive in strokovne oskrbe. Primorski partizani, aktivisti in ljudstvo sploh je vedelo, da je nekje blizu Cerkna partizanska bolnišnica, v katero vodijo ranjene partizane in bolnike z zavezanimi očmi, da se tajnost te postojanke zaščiti tudi pred eventualno izdajo. Ta bolnišnica leži v bližini Novakov pri Cerknem v soteski, nazvani Pasice, kamor je pred časom le redkokdaj zaneslo človeka poželenje po divji samoti, lepoti naših gozdov, slapov in brzic. O tej bolnišnici govori tudi naš Slovenski zbornik.

Steza, ki vodi k bolnišnici.

Potreba po bolnišnici na Primorskem je bila o prvem času partizanjenja vse bolj nujna, in sicer treba je bilo bolnišnico za bolnike, katerih se ni dalo prenašati — torej bolnišnico, ki se ne bi premikala z edincami, ampak bi bila skrita nekje tako, da je sovražnik ne bi mogel najti. Ze novembra 1943 so naši partizani s pomočjo prebivalstva našli primeren prostor in o božiču tistega leta je nova postojanka, ki je obstajala iz ene same barake, sprejela v svoje okrilje že prvih sedem bolnikov. Ze takrat so naše primorske žene napekle kup dobrot in nabrale obilo darov za te prve bolnike. Januaria 1944 je prevzela upravo bolnišnice tov. dr. Franja in ostala v njej z majhnim presledkom do osvoboditve. Ze januarja pa si je bolnišnica z dograditvijo nove barake toliko opomogla, da je sprejela pod svoje okrilje lahko že 50 bolnikov in

Prebivalstvo kraja Trebeše, Topolovec, Zernjovca, Gradca, Pregara, Reparec, Tuljaki in Sočerge, zbrano na pravi prve obletnice narodne vlade Slovenije, vam ob tej priliki pošilja kot preoboritelju in največjemu sinu naše domovine tople pozdrave.

Eno leto je preteklo, kar ima Slovenija svojo pravo in resnično ljudsko vlado. Mnogo je napravila v tem letu v ureditvi svojih notranjih razmer, a prav tako ni pozabila na nas, ki težko čakamo združitev z našo materjo Slovenijo. Vi kot predstavniki naše države v svetu ste neomajno in brezkompromisno izražali naše zahteve k priključitvi k Jugoslaviji.

Vemo, da so ovire, ki izvirajo iz nam sovražnih reakcionarnih krogov in fašističnih ostankov. Toda neomajno verujemo, da bo Vaše prizadevanje kronano z uspehom in zagotavljamo vam, kot smo ostali v borbi za osvoboditev, tako bomo tudi danes izgrajevali našo ljudsko oblast, ki nam je zagotovljena samo v FLRJ Jugoslaviji.

Naj živi tov. Edvard Kardelj!
Naj živi Slovensko Primorje in Trst pod vodstvom tov. maršala Tita!

★

Ljudstvo, zbrano v Marezigah na proslavi prve slovenske vlade, vam pošilja plamteče pozdrave z iskrenimi željami, da bi Vaše nesebično prizadevanje doseglo oni cilj, ki si ga mi tako želimo, da bi bila vsa Primorska s Trstom vred priključena k FLRJ. Obenem vam izrekamo svojo odločno voljo, da smo vedno pripravljeni Vaše zahteve, ki ste jih postavili na mirovni konferenci, znova podpreti, ker se globoko zavedamo, da za nas ni živeljenja in ni bodočnosti izven FLRJ. Dovolj smo potrpežli, dovolj smo žrtvovali, doprinesli smo dovolj žrtv, da smo si zaslužili svobodo in ta nam je zagotovljena le v Titovi Jugoslaviji.

Za Tita za — republiko!
Marezige, dne 5. maja 1946.

je imela operacijsko sobo; v februarju 1944 pa je v bolnišnici zagorela električna razsvetljava, za katero je tok oskrbovala domača lastna elektrarna. V aprilu sta zrasli na izredno težavnem in nevarnem delu soteske še dve baraki.

Aprila pa je bolnišnica doživela tudi prvo srečanje s sovražnikom in v tej borbi izgubila požrtvovalnega bolničarja Gašperja, ki je padel pri reševanju bolnikov iz četrte ure oddaljene Javke. Nekaj dni nato so Nemci napadli bolnišnico in naši ljudje so le z največjimi nadčloveškimi naporji evakuirali vse ranjence in jih prenesli v oddaljene bunkerje. Druga dva dne je prišlo na pomoč več edinc. Nemci sicer bolnišnice niso več napadli, toda s tem trenutkom je bila končana konspiracija bolnišnice »Franja«.

Ker pa je bila škoda, da bi zapustili tako odličan kraj, je meseca maja bolnišnica »pogorela«. V resnici pa se je vse noči gradilo in pripravljalo bivališče našim ranjencem in bolnikom. Kljub vsej previdnosti pa so morali bolnišnico že po sprejemu prvih bolnikov evakuirati. Tokrat ne zaradi napada Nemcev, pač pa zaradi izdajstva. Nek izdajalec je partizanskemu politkomisarju, preoblečenemu v Nemca, zaupal vse tajnosti pri postojankah. Izdajalec je prejel zaslužen kaznen in v postojanki se je začelo graditi naprej, vendar pa so prve bolnike pripeljali iz bunkerjev v bolnišnico šele junija.

Vsi ti dogodki pa so dali v celoti slutiti, da sovražnik za to postojanko ve, zato so naši borci začeli graditi ne samo barake, ampak tudi bunkerje za obrambo. Tako je postala postojanka, ki je včasih s svojim vodometom med barakami, dajala vtis domačnosti in miroljubnosti, postala dejansko zelo močna utrdba, iz katere je na vsakem koraku rezala smrt na sovražnika. Decembra istega leta je Franja po svojem povratku v bolnišnico našla še eno novo barako in novega kirurga, s katerim sta skupno postavila novo operacijsko sobo.

Tekom januarja 1945 pa je bil bolnišnici dodeljen še invalidski dom. Barako za tega so postavili kar na

Nad bolnišnico so bdeli obrambni bunkerji.

Röntgenska soba v »Franji«.

V gozdni lepoti je našlo rešitev in za točišče nešteto ranjencev, nudila jim ga je skrita bolnišnica.

kolih, ker ni bilo več kopnega sveta na razpolago. Tudi invalidi so se dobro vživeli v svoje domovanje. Marca meseca pa je postojanka dobila svoj rentgenski aparat. V bolnišnici so neprestano gradili. Predvsem vojaške bunkerje, ker so v tem času slutili ofenzivo. Hajka se je začela 21. marca in postojanka je spravila vse ranjence v bunkerje, kar pa ni bilo tako lahko delo, če upoštevamo, da je postojanka nudila zdravniško nego 107 ranjencem. Borci so takrat zasedli vseh 9 obrambnih bunkerjev in dva dni po evakuaciji so s silovitim mitraljeskim ognjem odbili nemški napad. Ob tej priliki so borci napadli Nemcem tudi, ker so hoteli

ustreliti 2 tovarišici. Nemci so začeli divje obstreljevati postojanko z minami in zažigalnimi bombami, same bolnišnice sicer niso zadeli, vendar pa je dim gorečega gozda in grmovja tako dušeče moral naše ranjence, da so komaj vzdržali v bunkerjih. Nemci so se klatili okrog bolnišnice do 7. aprila, napadali in požigali, bolnišnice pa niso več napadli. Odsle so bile izvidnice opremljene s telefonom in ob vhodu je bil postavljen dvizni most. Sovražnik ni več napadal bolnišnice. 1. maja je »Franja« svobodno zadihala; 5. maja 1945 pa so bolnišnico poslednjič evakuirali. Tokrat bolniki niso šli v bunkerje, ampak v našo sončno Goriško.

Tito, Primorska te kliče

To je bil pozdrav, ki smo ga Primorci ponesli 1. maja v Beograd

»Beograd, srce nove Jugoslavije, pristrčno pozdravljen! Tako nam je ves čas med potjo, od Ljubljane do Beograda, utripala v prsih ena sama želja, da bi v prvem pozdravu srcu Srbije povedali vse to, kar čutimo mi Primorci do njega. Toda, kje se je razbilo to naše nestrpno uganjanje, kam so utonili vsi naši načrti, da smo brez besede padli v beograjsko množico, ki nas je pozdravljala: »Pozdravljena, primorska delegacija! Pozdravljeni, bratje iz naša Julijske krajine, iz Trsta in Gorice!« In v tem trenutku se mi je zdelo, da sem prišel domov, na dom, o katerem so mi še včeraj pravili, da so nam ga fašisti razbili in požgali, v domači kraj, o katerem so mi še včeraj pravili, da so po njem krvaveli moji bratje in sestre, in da so po njem obekali zverinski zločinci očeta in mater. Ta dom pa je bil tako veličasten, da sem pri vsem navdušenju in pozdravljanju moral pomisliti na to, da sem se komaj po enem letu osvoboditve pripeljal v Beograd preko dveh novo zgrajenih, velikih železniških mostov in med vzklikanjem in pozdravljanjem mi je oko nehotu uhajalo vstran po ulicah, kjer ni ruševin, kjer pa so v gradnji hudo poškodovane in porušene zgradbe. In na teh tako izmučenih beograjskih tleh je danes smeh, pesem, veselje in ritem dela. Srbska mladina mi je navdušeno hitela pripovedovati kar vse vprek: O, mi gradimo, mi hočemo, da bo Beograd tak, kakršnega je vredno ljudstvo, ki je štiri leta nečloveško krvavejo; ljudstvo, ki ima sinove heroje, kot je naš veliki Tito. Živel Tito!

Še isti večer smo šli v ljudsko gledališče. Naenkrat pa nas je iz pričakovanja zbudilo silno ploskanje in vzklikanje. Ozrl sem se po ljudeh okrog sebe, katerim so obrabi žareli od veselja, v obeh pa so se jim iskrite solze, in na teh obrazih sem ta trenutek občutil vse to, o čemer smo

sanjali, to, da bo človek enkrat svoboden, srečen, zadovoljen. Vsa dvorana se je dvignila in vzklikala maršalu Titu, ki je v tem trenutku stopil v gledališče. Medtem pa se je dvignil tudi nekdo v naši sredi in na ves glas zaklical pozdrav, ki nam ga je dala slednja izmed naših mater, pozdrav, ki nam ga je sporočila zadnja hiša na Primorskem, naročilo Primorske: Tito, Julijska krajina te kliče!

To je bil za nas večer, katerega ne bomo nikdar pozabili. Drugo jutro, na dan prvega maja, je Beograd začel. Od vseh strani so se zginjale silne množice, da se udeležijo spreveda. Mi Primorci v narodnih nošah smo skupno z bratskimi delegacijami Slovenije bili med prvimi v sprevodu. Na čelu smo nosili veliko slovensko zastavo, tik za njo pa transparent, na katerega je naša preprosta roka napisala: »Tito, Primorska te kliče!« In v tem trenutku sem pomislil na prejšnji večer, ko se je v gledališču dvignil zastor in je Kosovelov pevski zbor zapel: »Mi smo ubežniki«. Ne, to ni res, to je bila nekdanj kruta resnica, resnica, ki nas prav v danšnjih težkih dneh vodi v še bolj neizprosno borbo proti vsem tistim, ki bi radi barantali za našo, za jugoslovansko Primorsko. Mi smo bili ubežniki, mi smo bili jetniki, mi smo bili sužnji, dokler ni bilo pri nas v borbi in v Osvobodilni fronti prekaljenega primorskega ljudstva, dokler ni bilo naše Titove Jugoslavije. Danes pa smo mi tisti, ki branimo svojo zemljo, danes smo mi tisti, ki izpolnjujemo veliko zapoved pet let v fašistični moriji potapljačevega se človeštva: Izbrisite fašizem z obličja zemlje! In tudi naš simbol v verige uklenjene žene, ki je stopala na čelu našega spreveda, je bil en sam klic, da smo mi te verige razbili in da ne bomo nikdar in nikomur dovolili, da bi vanje spet kdo uklenil naše delovno ljudstvo.

Prišli smo pred tribuno, na kateri so bili zbrani naši junaški sinovi: Tito, Kardelj, Djilas, Moša Pijade in mnogi predstavniki drugih držav. V tem trenutku se je v nas vse to sprostito, kar že skozi eno leto kričimo v svet, da hočemo priključitev Julijske krajine k Jugoslaviji, da hočemo Tita! Obstali smo pod tribuno in gledali smo spreved, ki se je tod mimo pomikal od 9 do 2 popoldne, v katerem je okrog 300.000 ljudi s simboli prikazovalo veličastni delovni polet narodov Jugoslavije.

In v naših očeh, ki so kar žarela od občudovanja nad temi veličastnimi stvarmi, so bili posebno krasni neštevni transparenti, na katere je jugoslovansko ljudstvo napisalo: Pravico Trstu! Trst Jugoslaviji. In nenehoma je sledilo burno vzklikanje: Živeljenje damo, Trsta ne damo! In v tem trenutku se spominjam tovarišice Pepce Tuta, ki mi je dejala: »Sele sedaj sem v celoti spoznala vrednost in pravo vsebino enolnosti delavskega in kmečkega ljudstva, borečih se množic, vrednost z žrtvami in naporji priborjene Ljudske republike Jugoslavije. Da, res je, samo v taki državi je dana možnost pravega življenja vsakemu poštenemu državljanu, posebno pa tistim, ki so se za to državo borili in ki zanjo delajo. Zato tudi v tem trenutku v celoti občutim, kako veličastna je prav za prav za nas Primorce zahteva po priključitvi k Jugoslaviji. To je sicer naša pravica, toda ta pravica je nekaj silnega. Srečni smo, da jo imamo!

Ko so nam pri odhodu bratje Srbi, Makedonci in Črnogorci poklanjali cvetje, so bile naše misli, misli nas vseh tu, na Primorskem, v Trstu in Gorici. In ob tem trenutku smo šele občutili, kaj pomeni pravo bratstvo narodov, ki smo si ga v času borbe skovali, in kako prav za prav vsak poedinec spremlja v Jugoslaviji našo borbo, našo pravično narodno osvobodilno borbo. In tudi mi smo ob slovesu iz Beograda, ki nam je pokazal toliko lepega, ki nam je vžil novega borbenega ognja, pred desetletnimi bratovi ponovili: Živeljenje damo, Trsta ne damo! St. Butar

TEKMUJEMO

Nekaj smo spoznali v dosedanjem tekmovanju

Brez nadaljnjega je treba naglasiti, da je prvo tekmovanje na Primorskem rodilo presenetljivo zadovoljive zaključke, dasi ni v celoti doseglo vsega namena in vsega bistva. Krivda za to ne izvira morda iz nedelavnosti naših ljudi, ampak iz tega, da se je k samemu tekmovanju pristopilo preveč nenaprtno in da se naše množične organizacije že v času tekmovanja niso znale postaviti na čelo spontanega tekmovanja naših množic, ki se je tako čisto razgubljalo v drobnem delu, zato tekmovanje na splošno ni rodilo načrtnih plodov. Kljub temu, da ob sklepu tekmovanja lahko govorimo o neizmerni požrtvovalnosti vseh naših ljudi, o deset-tisočih prostovoljnih urah, ki jih je naše ljudstvo opravilo pri delu, pa vendar še ne moremo reči, da se je nekje opravilo neko veliko delo, načrtno, smotno. Najpozitivnejše tekmovanje je bilo v nekaterih produkcijskih podjetjih, kjer se je potem tudi znatno dvignila proizvodnja, nadalje je uspešno tekmoval naš kmet pri izvrševanju setvenega načrta, manj uspešno pa so bile porabljene prostovoljne ure, pri katerih se je predvsem izgubljalo izpred oči osnovno bistvo prostovoljnega dela, to je dvig produkcije pri enaki ali boljši kvaliteti.

Ob teh ugotovitvah moramo pred nadaljevanjem bodočega tekmovanja postaviti nekaj osnovnih stvari. Tekmovanje v podjetjih se mora razvijati, če hoče biti uspešno v tej smeri, da bo naše delavstvo v normalnem delovnem času znalo s požrtvovalnostjo, z iznajdljivostjo pri enaki kvaliteti dvigniti proizvodnjo, ker na ta način najuspešnejše zajamči zdrav dvig proizvodnje. Prostovoljno delo naj bi se v podjetjih ne jemalo kot nekako dolžnost, ampak kot nekaj, kar človeka osebnostno veže, in zato naj se v prostovoljnem delu po možnosti izvajajo obnovitvena dela, predvsem naj se s temi delovnimi urami teži za tem, da se ne izgube v drobljenju, pri katerem se samo produkcija manjša, ampak da se usmerjajo načrtno za popravilo objektov, strojev itd. Prav tako je treba v našem kmetijskem gospodarstvu tekmovanje postaviti tako, da ba vsak kmet imel občutek, da s tekmovanjem ustvarja možnost, da bo čim-več lahko odstopil od svojega pridelka za svojega delovnega tovariša, da ga bo zaščitil pred pomanjkanjem. Tudi kmetijsko gospodarstvo mora biti postavljeno na zdravo podlago tekmovanja v tem smislu, da se ustvarja čim bolj zrele pogoje tudi za načrtno gospodarstvo pri našem kmetu za ugotovitev proizvodjalne norme.

Iz tako imenovanih slučajnih tekmovalec ali ljudi, ki priložnostno delajo po vaseh, je treba napraviti posebne delovne brigade, ki prevzemajo cel kompleks dela in ga po gotovem načrtu izvršujejo. Do 15. maja bodo tekmovalne komisije izdelale celotno poročilo opravljenega dela, obenem pa bodo predložili še novi tekmovalni načrti, danes pa objavljamo še podrobne rezultate iz tekmovanja po naših krajih.

Grgar je do sedaj sporočil o naslednjih uspehih: Pri delu na polju so razne organizacije napravile 8260 ur udarniškega dela. Z vprežno živino 295 ur. Očistili so 33.810 sadnih dreves, posadili 2685 sadnih dreves, posadili 2980 vinskih trt. Odstopili so 950 kg semenskega krompirja za Lokve in Trnovo. Nadalje so odstopili 201 živilsko nakaznico za hudo prizadete kraje. Pripravili so 150 q apna in 224 m² raze. Razen tega so popravili 900 m ceste in 1110 m poljskih poti ter očistili 25 hiš od ruševin. Obnovili so 33 senikov ter popravili vodovod v Puštalah. Pripravili so 15 m³ peska. Članstvo pri prosvetnih društvih se je dvignilo od 487 na 529, ustanovili so eno čitalnico, organizirali 12 večernih tečajev in napisali 37 dopisov na steno. Za pranje perila, šivanje in likanje našim vojakom so uporabili 1754 ur. Nabrali so 1500 kg starega železa, 50 kg stekla in 200 kg čunč. V Batah so regulirali potok. Razen tega smo obnovili kizipot v Batah, katerega so odstranili Italijani. V Puštalah so odstranili kamenje z 10.000 m² gmaje. Prodali so dnevno 45 časopisov več kakor navadno in bodo na tem vztrajali.

Delavstvo iz raznih vasi je napravilo: Podružnica ESDN mešanih strok Kovk. Napravili so v času prvomajskega tekmovanja 1278 brezplačnih ur in vrh tega zbrali tudi 1200 lir za dobrodelne namene. Delalo je vsega skupaj 60 ljudi. Pri tem so popravili 250 m ceste, 13 km steze, odpravili ruševine pri požarih hišah, očistili večje površine travnikov in gozdov.

Podružnica ESDN mešane stroke Nemški Rut-Grant (okraj Tolmin) je v času prvomajskega tekmovanja napravila 805 ur brezplačno, in to za popravilo in razširitev poti po vasi, za popravilo bunkerjev okoli vojašnice, za čiščenje in okrasitev vasi, za dvigovanje krova na hišo in hlev pogorelega Antona Stenderja in Leonarda Kosa. Pri tem je delalo 22 delavcev in napravilo 325 ur. Prav tako sta vozila dva voznika s konjsko vprego po deset ur. Jakob Pavšič, žagar, pa je na žagi žagal 20 ur brezplačno in sežagal 5 m³ rezanega lesa za pogorelega Antona Stenderja. Najbolj pa se je izkazal Ivan Kemperle, ki je sam napravil 60 udarniških ur in obnovil ograjo, katero so bili italijanski fašisti požgali. Vse ure so že zgoraj vštete v skupnem številu.

Podružnica ESDN mešane stroke Logarščice, okraj Tolmin. Tu je 13 delavcev napravilo 381 udarnih brezplačnih ur in to za čiščenje državnega gozda v Rakovcu, za popravilo ceste, za obrezovanje trti in deloma za čiščenje vasi. Člani sindikata so opravili še mnogo več dela, o čemer pa so poslana poročila po drugih množičnih organizacijah. Za nadaljevanje tekmovanja imajo v delu apnenico.

Podružnica ESDN Kneza, okraj Tolmin, mešane stroke. Pri čiščenju smrekovega državnega gozda v Rakovcu je napravilo 12 moč 60 ur; očistili so 1000 m² gozda, 34 delavcev pa je napravilo 265 ur za popravilo 300 m poljske poti iz Kneze na

Grahovo, 6 delavcev pa je v 60 urah popravilo 400 m vozne poti, 2 cestarja sta napravila 22 brezplačnih nadur. Vsi skupaj so pripravili tudi 12 m² drv za apnenico.

Podružnica ESDN, čevljarstvo udruženje Tolmin, je napravila 588 prostovoljnih ur v vrednosti 15.970 lir in znesek 8800 lir darovala KP, 2000 lir preganjanjem v Trst, 3000 lir za Mladinski dom Simona Krasa, 2170 lir za Dijaško matico. V času tekmovanja so povišali proizvodnjo za 10%. Izven dela v svojem udruženju so napravili za čiščenje mesta 35 ur, za okrasitev 71 ur, za delo pri apnenici Obnovitvene zadruge 27 ur, za pripravljane proslav 27. aprila in 1. maja 26 ur. Vsi člani udruženja imajo v načrtu še nadalje, da bo vsak napravil po 3 ure prostovoljnega dela na teden v delavnici za KP. Število članov udruženja je 23.

Podružnica ESDN mešane stroke Tolminski Lom je napravila 153 ur za udarniško delo.

Podružnica ESDN gospodarske uprave pri Okrajnem NOO Tolmin je v času prvomajskega tekmovanja zbrala 4136 lir prostovoljnih prispevkov in dala Mladinskemu domu Simona Kosa v Tolminu 2000 lir, za invalide 1700 lir. V kuhinji pa so odstopili 72 obrokov kosila in 112 obrokov večerje v skupni vrednosti 6444 lir za tržaške delavce. Udarniškega dela se je udeležilo 95 članov, ki so napravili skupno 536 ur za obrezovanje žive meje (plotov), čiščenje mestnega parka, čiščenje cest itd. Vsako jutro od 2. do 6. aprila so nekateri člani delali po dve uri na vrtu Okrajnega kmetijskega odseka in izkopali v 128 urah 150 jam, kamor so posadili mlade divjake. Gozdarskemu odseku so prav tako šli na pomoč in v 22 urah prekopali zemljo, kamor so posadili 1500 smrekovih sadik. Dne 24. aprila je na vrtu pred Okrajnim odborom OF 17 delavcev v 50 urah očistilo, prekopalo in posadilo vrt. Vsi so člani Prosvetnega društva. Proslavo Leninovega rojstnega dneva so uporabili za študijski sestanek o njegovem življenju in delu, 16 članov pa se je vežbalo za telovadni nastop v Trstu.

Podružnica ESDN cestarjev Postojna je napravila v času prvomajskega tekmovanja od 1. marca do 1. aprila 1089 udarniških ur, in sicer: 340 v marcu in 749 v aprilu. Delavcev je bilo skupno 90. Za knjižnico medstrokovnega sveta so nabrali

OPOZORILO

Vse lastnike motornih vozil in biciklov kakor tudi šoferje opozarjamo na sledeče:

1. Kolesa: Vsi lastniki koles (biciklov) s področja Poverjenišva PNOO za Slov. Primorje naj si nemudoma preskrbijo, v kolikor tega še niso storili, predpisano dovoljenje ter plačajo pristojbino za uporabo koles — L 100.— za leto 1946 po post. tar. 59 b3 uredbe o pobiranju taks. Dne 15. V. 1946 poteče rok in bo vsak kolesar, ki se ga bo zalotilo pri vožnji, ne da bi zadostil gornjim predpisom, kaznovan.

Dovolila za vožnjo izdajajo odseki za notranjo upravo pri Okrajnih NOO, pri katerih se tudi vplačuje taks.

2. Začasne šoferske izkaznice:

Začasne šoferske izkaznice so podvržene plačilu letne takse L 100.— po Uredbi o pobiranju taks tar. 59. Letna taksa se vplačuje pri Okrajnih odsekih za notranjo upravo ali razdelku za registracijo motornih vozil pri oddelku za notranjo upravo, Pov. PNOO, s prilepljenjem kolka na izkaznico samo. Rok za plačanje taks za zač. šof. izkaznice zapade dne 15. V. 1946. Po tem dnevu bo vsak vozač, ki se ga bo zalotilo pri vožnji z neveljavno zač. šof. izkaznico, kaznovan.

3. Letna taksa na motorna vozila za leto 1946.

Vsa motorna vozila, ki so registrirana pri Pov. PNOO za Slov. Primorje in njo-ji evidenco število SP, so podvržena plačilu letne takse po post. tar. 59. Uredba o pobiranju taks. Vsi lastniki ali uporabniki motornih vozil so dolžni takoj zadostiti tej obveznosti pri Okr. NOO, odsek za notranjo upravo, ali pri Pov. PNOO, oddelek za notranjo upravo, razdelek za registracijo motornih vozil. Rok za vplačilo te takse poteče dne 31. V. 1946. Vsa vozila, ki se bodo po tem roku zalotila pri vožnji brez potrdila o plačani taksi za leto 1946., bodo zaplenjena. Ajdovščina, 8. V. 1946.

Oddelek za notranjo upravo pri PNOO.

RAZPIS

Poverjenišvo PNOO za Slovensko Primorje, oddelek za notranjo upravo, bo sprejelo v vrste Narodne zaštite do-loženo število demobiliziranih borev, podoficerjev in oficirjev iz Jugoslovanske armade.

Kdor želi vstopiti v vrste Narodne zaštite, naj vloži prošnjo pri Krajev-nem NOO. (Iz prošnje naj bo razvidno udeleževanje proslava v NOV oziroma JA.) Prošnjo naj priloži zdravniško spri-čevalo in družinski list. Krajevni NOO bo prošnjo poslal v potrditev Okrajne-mu NOO, odseku za notranjo upravo, ki jo bo odposlal v nadaljnjo rešitev Po-veljstvu pri PPN00.

Pogoji za sprejem v službo NZ so sledeči:

1. biti mora fizično in duševno zdrav,
2. starost od 18 do 30 let,
3. bit mora pismen,
4. višina najmanj 170 cm.

Prošnje se bodo sprejemale do 15. ju-nija 1946.

Smrti fašizmu — svoboda narodu!

Poverjenišvo PNOO za Slov. Primorje, oddelek za notranjo upravo.

Izgubila se je knjižica izdana od PPN00 za tovarni avto znamke Ford Vuja 1946 SP 1420. Najditelja prosimo, da jo odda na uredništvu »Primorske borbe«.

li 16 knjig. Za tiskovni sklad »Primorske borbe« so nabrali 3328 lir. V socialne na-mene so nabrali 1400 lir. Poleg zgoraj navedenih udarniških ur, katere so na-pravili pri delu na cesti, so napravili še 205 ur za obnovo in dela na polju. Sami so zbrali 60% orodja in preokarčili načrt za 10%. Dosegli so 100% organiziranega članstva in 100% redno plačujoče čla-nine. V čestnem kamnolomu na Razdrtem so poleg tega že navedenega tam zape-sleni delavci napravili 140 udarniških ur.

Podružnica ESDN pri Pokrajinskem avtopodjetju je v času prvomajskega tekmovanja izboljšala proizvodnjo za 40%, izkoriščanje surovin in odpadkov so iz-boljšali za 60%, disciplina pri delavcih se je izboljšala za 45%, spoznavanje vajencev na raznovrstno ročno in strojno orodje se je izboljšalo na vseh poljih za 35%, tek-movanje med delavstvom raznih strok v podjetju samem po oddelkih je prispe-valo k doseženim uspehom 70%. Prosto-voljnih udarniških ur pri avtopodjetju in pri podjetju Ekspert in predelava sadja je bilo skupno 3054. Očiščenje prostorov in zemljišča ter poslopj, odprava ruševin, obdelava rodovitne zemlje in izkoriščanje vseh prostorov je izboljšano za 55%. Z ureditvijo kopalnice in pralnice so se hi-gienске prilike izboljšale za 75%. Z usta-navljanjem športa in drugih fizikulturnih društev so dosegli 30% izboljšanje. Uprav-no poslovanje podružnice ESDN so izbolj-sali za 75%, Stenčias so uvedli in ga še izboljšali za 60% v kvaliteti članov; z organizacijo, pravilnim obratovanjem in varčevanjem so stanje v menzi izboljšali za 85%.

Podružnica ESDN lesne stroke, žaga Boljsko pri Postojni. Proizvodnjo so pre-korčili za 29% od proizvodnje od leta 1943, varčevanje in pravilno izkoriščanje odpadkov so izboljšali od 66%, doseženi pred tekmovanjem, na 69%. Zasluge ene dneve 360 ur v znesku 13.089 so dali v sklad za obnovo. Pogorelim kmetom iz Gorenj je 13 delavcev sežagalo in spravi-lo v red v 78 urah 41 kub. m lesa. Za stavkajoče v Trstu so zbrali 1576 lir.

Podružnica ESDN lesne stroke, tovar-na vezanih plošč St. Peter na Krasu. Tu so v okviru prvomajskega tekmovanja na-pravili 5280 udarniških ur v svoji tovarni in zaslužek 216.734 lir dali v dobrodelne namene, in sicer za obnovo, za stavkajoče v Trstu, za Mladinski dom itd. Delovno disciplino so izboljšali za 80%, produkcijo od decembra 1945 pa za 78%. Pri šted-nji lepila v tovarni prihranijo dnevno 1000 lir. Pri izkoriščanju lesa in odpad-kov so dvignili štednjo še za 9%. Kvali-teta izdelkov je izboljšana za 35%.

ZAHVALA

Družina Gorjup iz Čepovana se naj-topleje zahvaljuje vsem idrijskim rudar-jem za njihov socialni čut, s katerim so mi priskočili na pomoč ter ob moji go-spodarski nesreči pri živini na lastno pobudo zbrali in mi darovali: tovariši iz topilnice 450 lir, iz mizarnice 770 lir, iz jaska »Delo« 1811 lir, iz jaska »Borba« 2038 lir.

Ostajam jim hvaležen in jim želim zdravje in srečo! Cir. Gorjup.

Po dosedanjih poročilih o zbiranju starega materiala so posamezni okraji zbrali:

Tolminski okraj 2705 kg krp, 200 kg stekla, 15.770 kg železa.

Idrijski okraj 610 kg krp.

Vipavski okraj 600 kg krp, 440 kg stekla, 400 kg železa.

Postojnski okraj 7230 kg krp, 20.130 kilogramov stekla, 59.300 kg železa.

Okraj Ilir. Bistrica 850.000 kg železa.

Okraj Herpelje-Kozina 1150 kg krp.

Tako tudi Primrska dokazuje, da hoče na vsak način prispevati k obnovi.

Omogočimo naši deci poletni odmor

Ljubljana je že drugi sprejela otroke s Primorske, katerim bo nu-dila v Sloveniji prijeten odpočitek, tako bodo imeli naši otroci, ki jim še nikdar ni bilo dano prosto se raz-živeti in razigrati, prvo svobodno po-letje. Prav tako je poskrbel odsek za socialno skrbstvo pri Poverjeni-štvu, da bo preko poletja omogočil odpočitek zdravstveno šibkejšim otro-kom. Ta mladina bo poletje prebila na Tolminskem, kjer jim bo nudil Dijaški dom zatočišče in prav tako v Kopru. Ti domovi morajo biti naši mladini res pravi domovi radosti, ve-selja in počitka na eni strani, na drugi strani pa si mora naša mladina v teh domovih zdravstveno opomoči, zbrati mora vseh tistih sil, ki jih mlada ljudska država zahteva od svo-je mladine. Zato je dolžnost sled-njega na Primorskem, slednje naše partizanske matere, da pomisli, kaj

bo v poletnih mesecih lahko pogre-šala njena tašča za to našo mladino.

Poleg tega pa je treba že danes pomisliti, kako bomo poskrbeli tudi za tisto mladino, ki ne bo mogla v te Dijaške domove, ki bodo dali po-čitka 500 otrokom. Zato naj okraji po svojih možnostih preskrbe tej mladini zatočišča.

Vsa zdrava mladina pa naj se preko poletja zgrne v delovne bri-gade, v delovna taborenja, tako da bo svojo prostost in svoje veselje znala uporabiti tudi za to, da v čim večji meri prispeva k obnovi naše dežele. Naloga nas vseh je, pred-vsem pa mladinskih organizacij in ženskih organizacij, da resno pri-stopijo k temu delu, da posnemajo zgled Jugoslavije, kjer je za mladino v poletnih mesecih poskrbljeno toli-ko in toliko letovanj.

Naša mladina čuti krivico, ki jo vrše fašisti v Trstu

Tudi mladina iz Dijaškega doma v Kopru je sodelovala pri fizikultu-rnem nastopu v Trstu 1. maja in tudi ta mladina je morala biti priča fašis-tičnega besnenja nad zmagovito ma-nifestacijo našega ljudstva. To se med našo mladino odraža na sled-njem koraku, predvsem jasno pa tudi na naših stenčiasih. Tako je mladinka Domio Jolanda iz prvega razreda gimnazije napisala na stenčias med drugim: »Tudi mi dijaki in dijakinja iz Kopra smo nastopili v Trstu. Tam smo videli veliko, veliko naših ljudi. Vzklikali smo vsi skupno naše želje in naše pravice: »Zivel Tito, Trst je

jugoslovanski!« Ko smo šli v sprevo-du po ul. Ghega, kjer so pred dvema letoma fašisti obesili mnogo naših bratov, smo se tam ustavili, da bi obudili spomin na ta krva zločin. Z druge strani pa so prišli proti nam fašisti in začeli kričati nad nas. Mi smo bili mirni ter smo vzklikali: »Slava padlim borcem!«, nato pa smo krenili mimo Coronea, kjer so zaprti naši bratje, sestre in očetje, kamor so jih spravili prav ti pocesni kričalci s pomočjo civilne policije.« In na koncu članka je mala Jolanda na-pisala: »Zivel naš Trst v federativni ljudski republiki Jugoslaviji!«

Mladina iz Lazca tudi dela

Glede tekmovanja nismo ravno najboljši, toda vendar vedno delamo in delamo in imamo tudi uspehe. V prvomajskem tekmovanju smo v 380 urah popravili naše poti, pri ob-novi smo delali 446 ur, za Trst smo nabrali 300 kg hrane, v razne name-ne smo zbrali 1138 lir, posadili smo 500 smrek, prebelili in osnažili smo vse hiše v vasi, pa tudi veliko več sestankov smo imeli kot dosedaj.

KANOMLIJA

V Kanomliji se je vršil članski sestanek vseh zadržnikov, kjer se je poročalo o delovanju Okrajne gospodarske zadruge. Šolska dvorana je bila do zadnjega kotička napolnjena. Opaziti je bilo, da se ljudstvo v Kanomliji resno zaveda pomena današnjega zadržništva, katero bo nudilo našemu kmetovalcu vse ugodnosti pri nakupu razne-ga kmečkega orodja in drugih iz-delkov, kakor tudi pri prodaji raz-nih odvišnih pridelkov, katere bodo

danes lahko kmetovalci brez kakih posredovalcev bolje prodali. Pri poročilih, ki jih je podajal zastop-nik Okrajne gospodarske zadruge, so se zelo zanimali ter tudi stavili razna vprašanja, tako glede delitve čistega dobička, kateri naj bi se sorazmerno po vseh krajih razdelil, kjer so zadržne poslovalnice. Za-gotovljena jim je bila vsa pomoč in sodelovanje pri gospodarski obnovi.

Opaza se, da je v borbi za polno gospodarsko samostojnost tudi naš kmetovalec dobil večje zaupanje v zadržništvo, saj mu bo pa tudi nudilo vse možnosti boljšega pro-cvita.

Tiskovni sklad

Tiskovni sklad do sedaj:

213.416 lir — 592 din

Tiskovni sklad 11. maja 1946:

Podružnica Enotnih sindikatov NZ Ajdovščina 8.598 lir

Poveljstvo Prometne NZ St. Peter na Krasu 919 lir — 286 din

Berič Marija, Cankarjeva št. 10, Idrija 50 lir

OD TEDNA DO TEDNA

plačilo Italiji za njeno pomoč v zavez-niškem spopadu.

Ob dosedanjih razpravljanih Sveta zunanjih ministrov sta podala tudi zastop-nika Italije in Jugoslavije svoje predlo-gne. Stališče jugoslovanske vlade je obrazložil tov. Edvard Kardelj, stališče italijanske vlade pa je obrazložil De Gasperi.

Ob vseh teh dogodkih pa nikakor ne bi bilo pravilno, če bi prezrli proračun, ki ga je izdelala LRS v smislu celotnega proračuna Jugoslavije. Osrednje torišče, ki ga proračun predvideva, je predvsem gospodarska obnova, to se pravi, teži za tem, da se dvigne splošna gospodarska moč, uredi redno in pravilno delovanje upravne aparata, zaščiti zdrave finančne prilike, vzpostavi in ohrani ustrezajočo vrednost plačilnemu sredstvu jugo-slovanskemu dinarju, obenem pa je silna manifestacija bratskega sodelovanja na-rodov Jugoslavije, ki se tudi manifestira v proračunu samem, v gospodarski po-moči posameznih narodov Jugoslavije drugega drugemu.

9. maja so vsi narodi sveta proslavili zmago demokratiških množic nad naci-fašizmom na najveličastnejši način prav tako, kot so ljudske demokratične države proslavile 1. maj. Mlada ljudska republika Slovenija pa je 5. maja proslavila še po-sebej svoj praznik, to je praznik enolet-nega obstoja prve ljudske vlade.

Na bližnjem vzhodu se dogodki raz-vijajo naprej. Sovjetska zveza in Iran sta sporazumno rešila medsebojna vprašanja, do česar je zlasti dovelo demokratično gibanje, ki se je začelo razvijati v Iranu in ima globoko podporo v ljudskih mno-žicah. Ob tem so se razbila vsa dela, ki jih je usmerjala reakcija za to, da bi ustvarila v deželi nerazpoloženje proti Sovjetski zvezi. Kako tendenčno je bilo zadržanje nekaterih, jasno kaže dejstvo, da so na predlog predstavnikov Velike Britanije in Amerike 25. marca zahtevali v Varnostnem svetu razpravljanje o iran-skem vprašanju, kljub temu, da je bil 24. marca že objavljen pričetek umikanja sovjetskih čet iz Irana.

Med ostalimi važnimi dogodki v svetu moramo omeniti obletnico poljske ustave.

Ob tej priliki je imel predsednik poljske-ga narodnega sveta po radiu govor in de-jal: »Danes v naši državi ni več vele-posestnikov in trgovskih plemičev in zemlja je v rokah tistega, ki jo obdeluje in ki jo brani, v rokah poljskega kmeta. Nič več ni velikih kartelov in trustov. Podržavljene so osnovne industrijske pa-noge. Privrkat dvigajo iz ruševin našo domovino ob zdravih prilikah delavci, kmetje in inteligenca, kateri so privrkat gospodar svoje zemlje.« To jasno kaže, kam vodi demokratične narode razvo-ji, čim so si priborili oblast. Kot kričete nasprotje pa kaže prav primer Grčije, ki neopravičeno in neutemeljeno postavlja teritorialne zahteve do Albanije, katero skušajo danes ožigotati kot napadalca Grčije, ker je morala pod rimskim dikta-tom napovedati vojno demokratičnim državam. Prav na isti osnovi krute tudi Al-baniji pravico, da bi bila med podpisniki mirovne pogodbe, vendar albanski narod upravičeno zahteva, da se ga povabi na pariško konferenco, kajti nihče nima več-je pravice kot Albaniji, staviti Italiji za-hleve in biti prva med podpisniki mirov-ne pogodbe.

Kljub vsem tem dogodkom v svetu, pri katerih nikakor ne smemo pozabiti sodnega procesa proti osrednjim vojnim zločincem v Nemčiji, kakor tudi ne pro-besa proti glavnim vojnim zločincem, v Jugoslaviji, pri katerem ne smemo poza-bití dejstva, da se vrše po Palestini stav-ke delavstva, ki se bori za osnovne pra-vice, pa je danes vsekakor osrednje vprašanje vprašanje našega Trsta, o ka-terem danes dejansko razpravlja ves svet. »Izvestija« so govorec o problemu Julij-ske Krajine in Trsta napisala: »Ločitev Trsta od Julijske Krajine bi pomenila po-poln zastoj v razvoju Julijske Krajine, kakor tudi Slovenije in ostalih jugoslo-vanskih pokrajin, ki so glavni potrošniki proizvodov tržaške industrije, katere se je razvijala na podlagi surovin, ki jih je dobivala potom tržaškega pristanišča. Ves pošten demokratični svet s simpatijami gleda na zahteve ljudstva Julijske Kra-jine, občuduje njegovo žilavo borbo, ki e ne sme brezuspešno ali krivično kon-atl.«